

Akademie výtvarných umění v Praze
Studijní program Výtvarná umění
Ateliér Architektury / škola Miroslava Šika

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Město Sídliště. Odra
Between the panels. Odra

Vypracoval: Ing. arch. Viktor Kákoš
Vedoucí diplomové práce: prof. Ing. arch. Miroslav Šik, dr. h. c.
Asistenti: MgA. Anna Svobodová, MgA. Jindřich Traugott
Konzultantka seminární práce: M. arch. Ing. arch. Maria Topolčanská, PhD.
Oponentka diplomové práce: Mgr. Vendula Hnídková, Ph.D.
Akademický rok 2020/2021

Co čtu?

Obchodní centrum Odra¹, jedno z obchodních center postavených na klíčových místech Bohnic, jedno ze dvou obchodních center ležící na hlavní tepně, ulici Lodžská. Centra, které měly být součástí pěší infrastruktury, nabízet možnost nakupování během pohybu po betonových pavlačích, lávkách a rampách, zatímco pod nohama pěších pluje řeka motorové dopravy. Po přestavění OC Krakov zůstává Odra jako poslední behemot svědkem uvažování doby na tomto místě, postavená jako jediná v čisté koncepci desky nad silnicí, struktura vrostlá do terénu, naplňující vize doby se všemi klady i nedostatky.

Pod tím vším dřímají prostorové principy starých Bohnic² a psychiatrické léčebny³. Ty byly výstavbou sídliště přepsány, v několika místech jsou čitelné zachované appendixy cest a geometrických os. Nejvýraznějším příkladem je osa psychiatrické léčebny a parku v jejím předpolí, která původně pokračovala alejí až k jižní patě současného OC Odra. Tato osa byla přerušena, park byl ponechán, avšak pouze v slepém zálivu ukončeném zásobovací plochou v zadním traktu Odry.

Dvě časové vrstvy, které nedokáží navázat rozhovor.

Historické stopy promazány modernistickým vnímáním infrastruktury na sídlišti, centrum služeb a obchodu propojující dvě terénní úrovně, sokl paneláku, autobusové zastávky. Jako most, deska vznášející se nad ulicí Lodžská nad proudem aut, autobusů a autobusovou zastávkou, nejbližší zastávkou psychiatrické nemocnici Bohnice. Koncept mostu však selhává na severní straně, kde nedojde k plynulému svedení pěšího do parku, nýbrž se Odra stává bariérou, je zde vjezd pro zásobování, pěší musí objekt obejít.

Most, který se zasekne.

Z původních plánů lze vyčíst zamýšlený program. Přízemí obslužného charakteru, se zásobováním, vstupními halami, sklady, sloupy v rastru 6x6 metrů podepírají betonové desky druhého podlaží. Zde velkorysě rozpaly sloupů 12x12m, nesoucích velkorozponovou ocelovou konstrukci střechy, nabízejí velkoplošné prostory pro hlavní sály, restaurace, komunitní centrum, prodejny. Po konfrontaci s konkurencí tržního prostředí, zejména nově postaveným OC Krakov, a také z důvodu nedostatečné údržby objektu, většina těchto služeb zanikla. Nyní chátrající objekt s pouze několika službami: supermarket, drogerie a prodejna nábytku jsou posledními přeživšími. Objekt je rozdělen mezi dva vlastníky, některé jeho části jsou uzavřeny. Pohybu pěších slouží racionálním umístěním všech komunikací, ale cestu nedělá nijak příjemnou.

¹ Obchodní centrum Odra bylo dokončeno v roce 1976. Projekt vypracoval architektonický ateliér Delta v roce 1970, vedoucí ateliéru Ing. arch. Z. Jakubec, projektanti Ing. G. Klouzal, Ing. Škvor. /zdroj: [multimedia](#), zdroj: archiv ÚMČ Praha 8/

² Už za Rakouska byly Bohnice zemědělskou obcí. Krátce před vznikem Československa se začaly proměňovat výstavbou dělnických domků a poté vybudováním psychiatrické léčebny. Výstavba panelového sídliště začala v roce 1972 podle návrhu Václava Havránka. Sídliště bylo symbolicky stavěno jako důkaz česko-polského přátelství, dle toho je pojmenována většina ulic a významnějších budov - nákupní střediska Odra, Nisa, Visla a Krakov nebo poliklinika Mazurská. /zdroj: [prazsky denik](#)/

³ Stavba psychiatrické léčebny probíhala od roku 1905 až do 30. let. 20. stol. dle plánů Václava Hellera a J. Deporta. Architektonické ztvárnění nejvýznamnějších budov (administrativní budova, kostel, vily lékařů a úředníků) provedl Václav Roštlapil. /zdroj: [pamatkovykatalog](#)/

Zůstal tedy zarůstající obr, nenáviděný pozůstatek vznešených vizí.

Jak se stavět k objektům, které jsou pamětníky doby, ale selhali ve svém poslání? Jak se stavět k otázce, zda nechat sídliště sídlištěm? Hledám historické podobnosti: podobnost s italskými autogrilly, překlady přes silnice, stylovými pozorovateli rychlého pohybu aut. Podobnost s myšlenkami multi-level city táhnoucí se 20. Stoletím, St. Ellia. Podobnost s chodníky ve výši, manželé Smithsonovi. Podobnost s myšlenkami mostu se službami, Rialto. Rialto nad zamrzlou řekou. Most, který nemusím použít.

Může Odra nebýt?

Konstrukce je v dobrém, provozuschopném stavu. Nedává jasné vodítko. Není dost jedinečná na to, aby byl hned čitelný smysl jejího zachování. Zároveň ne dost nezajímavá na to, aby bylo snadno rozhodnutelné o zboření. Jiné vnímání objektu v různé doby, časy, sobotní dopolední klid a úterní rušné odpoledne. Pohyb ulicí Lodžská směrem vzhůru, již z dálky na mě Odra hledí jako tichý leviatan. Skrytá za stromy, vidím pouze centrální oko nad vozovkou. Z východu vidím srostlost Odry s terénem, soklem paneláku. S terénem svažitým ne pouze v jednom, ale v obou směrech, je více zřejmé fungování a role v infrastruktuře. Je vize pohybu nad proudem rychlé dopravy iluzí? Městská padesátka není italská dálnice. Přesto dává procházejícímu čichnout k tomu pocitu.

Dlouhá cesta fotografií, koláží, co by bylo, kdyby Odra nebyla? Prokládání historických map přes současné. Cílem je propsání historického a update modernistického do současnosti se všemi reáliemi trhu i požadavky společnosti. Navázání rozhovoru mezi historickými vrstvami. Vrstvou současnou cítit otisky dvou dob minulých, skloubit je, vysát z každé z nich to dobré.

Místo má potenciál, energii k smysluplnému komerčního využití, nabídce pronajímatelných prostor. Snaha centra svázat v sobě občanskou vybavenost časem selhala, je potřeba jí opět dát význam centra svazujícího to, co se rozuteklo do kočárkárny v přízemích paneláků a hal podél silnic. Potenciál k tomu je, reálným záměrem v území je zboření severní části a stavba šestipodlažního administrativního objektu. Tomuto záměru chci nastavit zrcadlo v podobě jiného architektonického řešení. Dům práce, Gewerbehause. Pronajímatelné prostory o různých plošných formátech, využitelné pro různé typy provozů, od velkých prodejen nebo supermarketu po malé obchůdky, trafiky, kanceláře, dílny.

Rozhoduji se dosáhnout toho nikoli bouráním objektu a výstavbou nového, naopak využitím maxima z objektu původního, který navzdory současnému stavu má kvality, které stojí za to odhalit a ukázat, že není potřeba moc k tomu, aby se stal chytře fungující součástí veřejného prostoru a pěší infrastruktury v území. Vydávám se cestou zachování struktury jako mostu. Propojení s osou parku léčebny tak, aby tyto dvě entity nebyly v konfliktu, ale v symbióze, Odra pomůže parku v přeneseném smyslu překlenout Lodžskou a přehoupnout se na druhou stranu, na vyšší terénní úroveň. Ze strany léčebny navazuje Odra velkorysým schodištěm, které je plynulým přechodem mezi parkem a náměstím, piazzettou v patře, která je centrálním prostorem lokality, po stranách pronajímatelné prostory ukryté pod "loubím" ocelové zastřešující konstrukce. Zachování maxima z původní konstrukce. Ponechání všech sloupů a většiny stropních panelů, ocelová konstrukce střechy je také zachovaná, pouze podélně rozříznutá. Loď, která vplula na místo s dobrými úmysly, ale necitlivě, teď pomalu vrůstá do terénu, stává se součástí prostředí.

4

5

⁴ OC Odra, východní pohled /foto: Viktor Kákoš/

⁵ OC Odra, jižní pohled, parkoviště /foto: Viktor Kákoš/

6

7

⁶ OC Odra, severní pohled /foto: Viktor Kákoš/

⁷ pohled od Odry na psychiatrickou léčebnu /foto: Viktor Kákoš/

8

9

⁸ OC Odra, lávky, schodiště, atria /foto: Viktor Kákoš/

⁹ OC Odra, uzavřený přechod nad ulicí Lodžská s bývalými obchody /foto: Viktor Kákoš/

10

11

12

13

¹⁰ OC Odra, výstavba, 08.07.1976 /zdroj: [multimedia/](#)

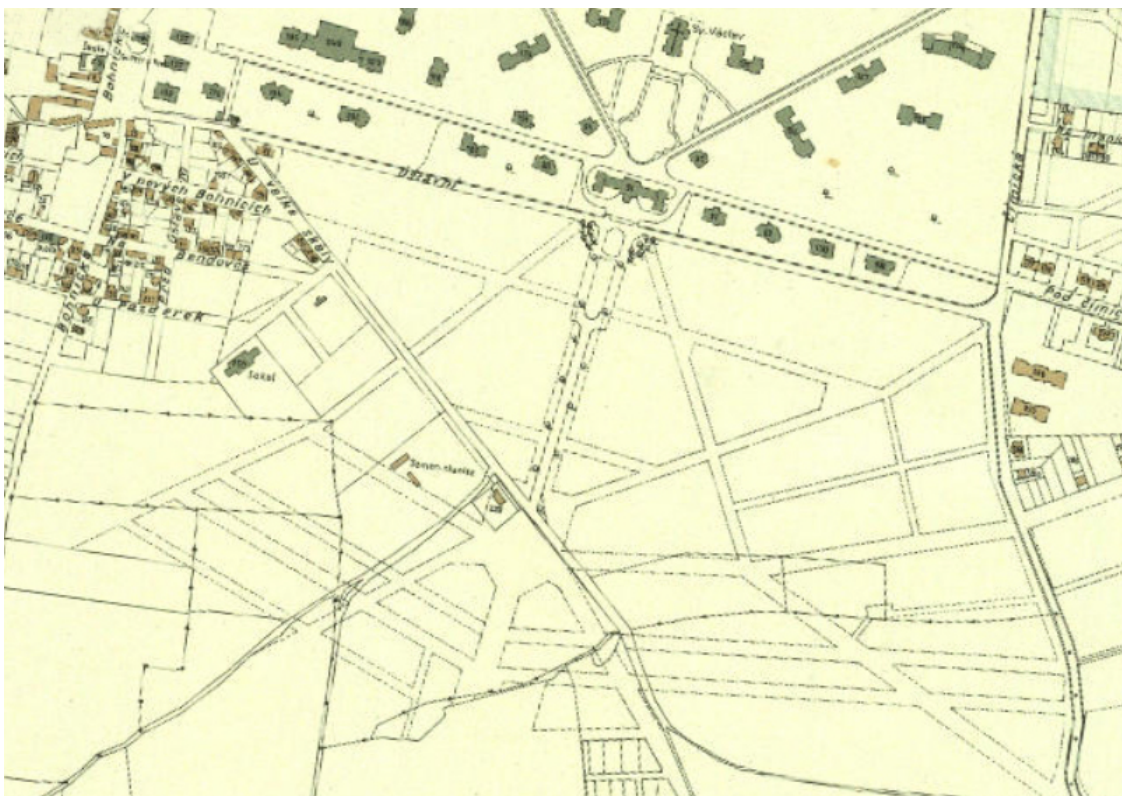
¹¹ OC Odra, restaurace Odra /zdroj: [multimedia/](#)

¹² OC Odra, samoobsluha /zdroj: [multimedia/](#)

¹³ OC Odra, samoobsluha /zdroj: [multimedia/](#)

14

15

¹⁴ Psychiatrická léčebna Bohnice, pohled z vnitřku areálu směrem k sídlišti Bohnice /zdroj: [wikimedia](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Psychiatric_Hospital_Bohnice.jpg)/

¹⁵ Mapa území z roku 1938 /zdroj: [dve prahy](https://dveprahy.cz/)/

16

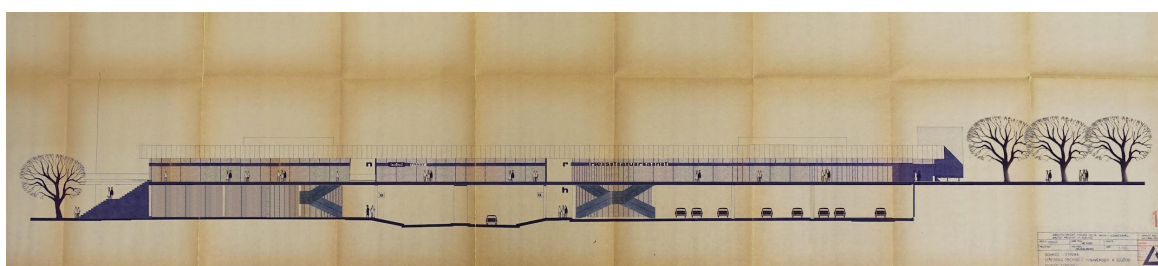
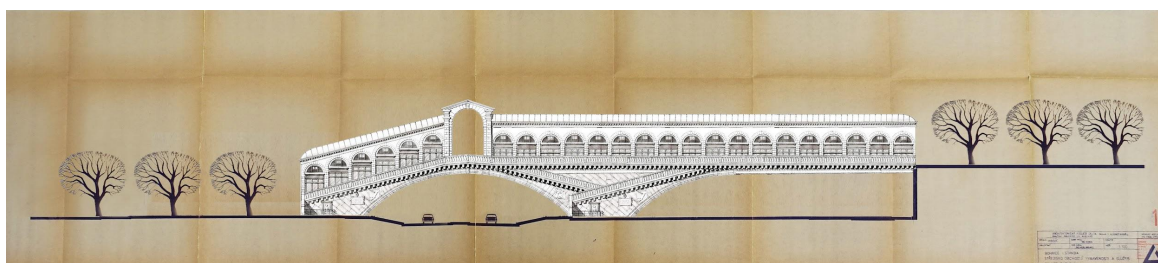
17

¹⁶ City Of The Future, W.H. Corbett /zdroj: [alchetron/](#)

¹⁷ Most Rialto /zdroj: [culturalheritageonline/](#)

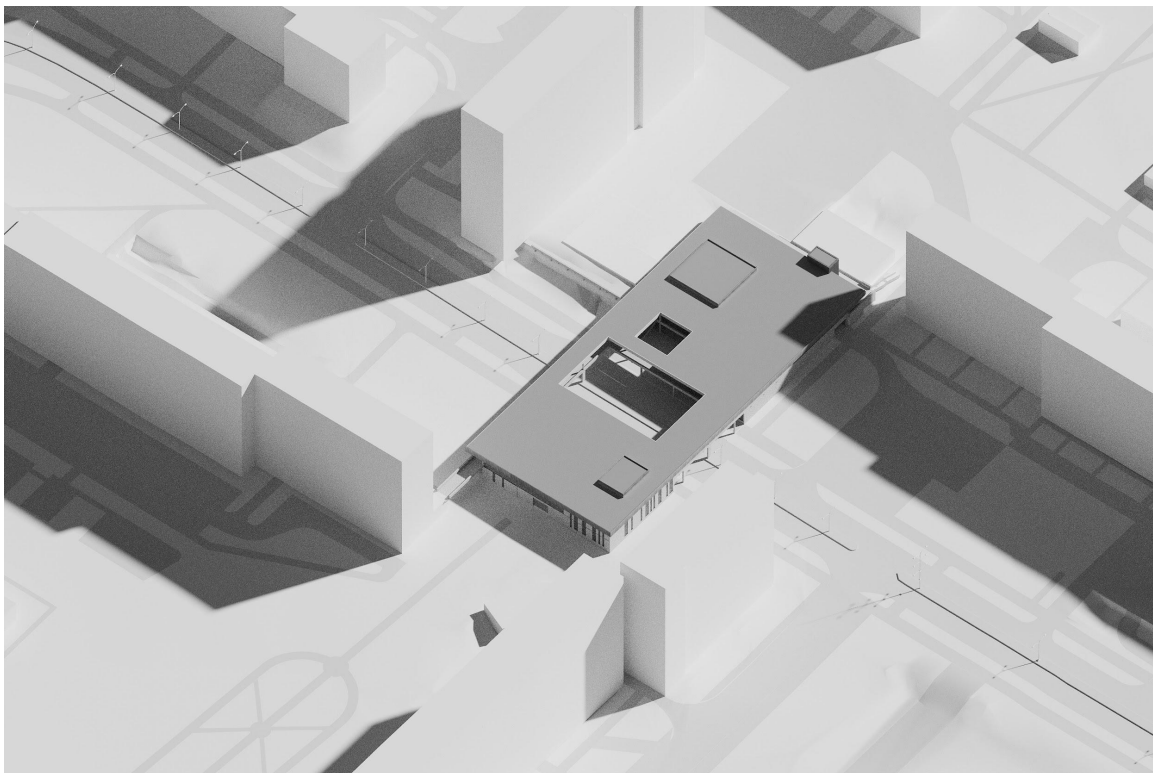
18

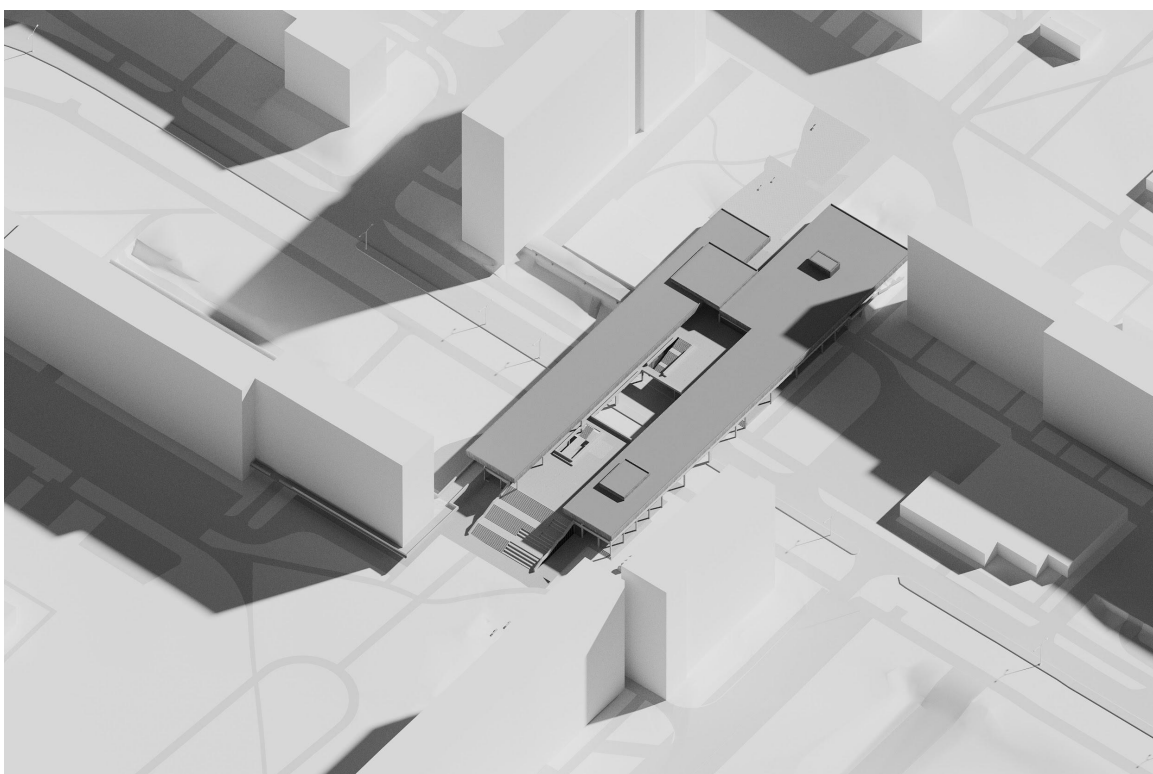
19

¹⁸ Autogrill Motta, Itálie /zdroj: repubblica/

¹⁹ Konceptuální koláže /návrh: Viktor Kákoš/

20

21

²⁰ Axonometrie, původní stav /návrh: Viktor Kákoš/

²¹ Axonometrie, projekt /návrh: Viktor Kákoš/

Další literatura:

Lada Hubatová-Vacková a Cyril Říha. Husákovo 3 + 1. Bytová kultura 70. let. Praha: VŠUP, 2007. ISBN 80-86863-21-2

Vendula Hnídková (ed.), Politika bydlení, ERA 21, 2018, č. 5

Lucie Skřivánková – Rostislav Švácha – Martina Koukalová –Eva Novotná (eds.), Paneláci 2. Historie sídlišť v českých zemích 1945–1989, Praha 2017

Lucie Skřivánková, Rostislav Švácha, Eva Novotná, Karolina Jirkalová (eds.), Paneláci 1. Padesát sídlišť v českých zemích, Praha 2016

Kimberly Elman Zarecor: Utváření socialistické modernity: Bydlení v československu v letech 1945-1960? Academia 2015